

**ПРИЧОРНОМОР'Я:
ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ,
МОВНИЙ,
ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ
ТА РЕЛІГІЙНИЙ
ВИМІРИ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ МОРСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ПІВДЕННИЙ МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ
UNIVERSITATEA "DUNAREA DE JOS" GALATI (ROMANIA)
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI, CENTRUL DE EXCELENȚĂ PENTRU
STUDIUL MINORITĂȚILOR TRANSFRONTALIERE (ROMANIA)
NATIONAL COUNCIL FOR THE STUDY OF THE SECURITY ARCHIVES
(BUCHAREST, ROMANIA)
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA (MOLDOVA)
INSTITUTUL DE ISTORIE SOCIALĂ "PROMEMORIA" (МОЛДОВА)
INSTITUTE OF HISTORY OF THE JAN DLUGOS UNIVERSITY OF HUMANITIES
AND NATURAL SCIENCES IN CZĘSTOCHOWA (CZĘSTOCHOWA, POLAND)
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
KAUNAS REGIONAL STATE ARCHIVE (LITHUANIA)
ОДЕСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
і.м. М.С. ГРУШЕВСЬКОГО

ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІКО-ПРАВОВИЙ, МОВНИЙ, ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ТА РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІРИ

Збірник наукових праць

Випуск 9

Одеса • 2023 • Олді+

УДК 94(477.7)(062.552)

П77

Відповідальний редактор:

Михайлуца М. І., доктор історичних наук, професор

Редакційна колегія:

Бажан О. Г., кандидат історичних наук, доцент (Київ, Україна)
Бачинська О. А., доктор історичних наук, професор (Одеса, Україна)
Єнаке Дж., доктор історії, професор (Галац, Румунія)
Котляр Ю. В., доктор історичних наук, професор (Миколаїв, Україна)
Киридон А. М., доктор історичних наук, професор (Київ, Україна)
Лисенко О. Є., доктор історичних наук, професор (Київ, Україна)
Молдован С., доктор історії, професор (Бухарест, Румунія)
Петренку А. доктор історичних наук, професор (Кишинів, Молдова)
Реєнт О. П., доктор історичних наук, професор (Київ, Україна)
Сенкевич Є. Г., доктор історичних наук, професор (Ченстохова, Польща)
Тригуб О. П., доктор історичних наук, професор (Миколаїв, Україна)
Тулуш А.-В., доктор історії, професор (Галац, Румунія)
Тюрменко І. І., доктор історичних наук, професор (Київ, Україна)

Редактори-упорядники:

Гогуленко О. П., Дзинглюк О. С., Кириленко А. О.

Рецензенти:

Гончарук Т. Г., доктор історичних наук, професор (Одеса)
Діанова Н. М., доктор історичних наук, професор (Одеса)

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Одеського національного морського університету
(протокол № 12 від 31 травня 2023 р.)*

Позиція редакції може не збігатися з думкою авторів.
Усі права застережені. Передруки та переклади можливі за згодою авторів.

Причорномор'я: історико-правовий, мовний, етнокультурний та релігійний
П77 виміри : збірник наукових праць. Вип. 9 / відп. ред. М. І. Михайлуца. – Одеса :
Олді+, 2023. – 360 с.

ISBN 978-966-289-720-3

Збірник наукових праць присвячений історії Причорноморського регіону та Подунав'я в різні періоди та епохи, державно-правовим відносинам і соціальним процесам; проблемам національної/іноземної термінології та термінографії, методикам комунікації та перекладу; культурі, традиціям та обрядовості сусідніх етнокультур; історії християнських церков та інших конфесій; ролі архівів, музеїв та бібліотек, міжнародним і міжрегіональним зв'язкам тощо. До збірника увійшли матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції та круглого столу «Цивілізаційні та регіональні виміри війни Росії проти України: суспільно-політичний, гуманітарний, міжнародний контексти», що відбулися в м. Одесі 31 травня 2023 р.

Видання розраховане на вчених-істориків, краєзнавців, мовознавців, учителів, студентів і всіх, хто цікавиться історією та духовністю від минулого до сучасності.

УДК 94(477.7)(062.552)

ISBN 978-966-289-720-3

© Одеський національний морський університет, 2023

ЗМІСТ

БАЖАН О.Г., МИХАЙЛУЦА М.І. ВАРВАРСТВО РУССКОГО МІРА: ЗНИЩЕНІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ	10
БАЧИНСЬКА О.А. ЛІНІЯ ЗВ'ЯЗКУ СІЧНЕВОГО ПОВСТАННЯ 1863–1864 РР.: ОДЕСА-ГАЛАЦ	17
БАЧИНСЬКА О.А., ГЛУШКОВА К. СТАНОВИЩЕ ЗІ ЗДОБУТТЯМ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ Й ГРАМОТНОСТІ УКРАЇНЦІВ БУДЖАКА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.	22
БЕНІЦЬКА А.А., ДУБЕНКО О.О. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ТЕНДЕНЦІЇ В ПОДАТКОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	26
БОБІНА О.В. ЛОГІСТИКА ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРИЧНИЙ ПІДХІД	30
БОЄВА Е.В. АРХЕТИПИ ВОГНЮ І ВОДИ В УКРАЇНСЬКІЙ МІФОПОЕТИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ	34
БОЄВА Е.В., МАЛАМОН А.С. ФУНКЦІОНУВАННЯ ГІДРОНІМІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ: СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	42
BONDARENKO D. THE BLACK SEA REGION IN 1918: GEOPOLITICS AND COUNTER-REVOLUTION	50
БОРЩЕВСЬКА О.М. ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЮРИДИЧНА ОСВІТА ЯК ГАРАНТІЯ ФОРМУВАННЯ ВИСОКОПРОФЕСІЙНОЇ АДВОКАТУРИ В РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ВІД СТАРОДАВНЬОГО РИМУ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ М. ОДЕСИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	55
ГОГУЛЕНКО О.П. ПАРОНІМИ-ТЕРМІНИ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ ЯК МОВНА ОДИНИЦЯ	62
ГОГУЛЕНКО О.П., ЦИПАЄВА Ю.С. МОВНІ ВЗАЄМОВПЛИВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ІНОЗЕМНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ, МЕТОДИКИ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАД	68

THE BLACK SEA REGION IN 1918: GEOPOLITICS AND COUNTER-REVOLUTION

D. BONDARENKO,

Candidate in History, Lecturer,
Odessa National Medical University
(Ukraine)

Despite the apparent geographical isolation of the Black Sea, free access to it played and continues to play nowadays an important strategic role as a prerequisite for controlling Eastern and Southern Europe and Asia Minor. For instance, as for Russia, the Crimea has been a base for attacking the neighbouring states since the end of the 18 century. Furthermore, according to Samuel Huntington, Eastern Europe is still a geopolitical and civilization area of rivalry between Western Europe and Russia and the line of confrontation runs through Ukraine and Romania [1, p. 157–168].

Even before the First World War, German geopolitics had shifted from the defensive political-geographical concept of *Mitteleuropa* to the so-called *Drang nach Osten* as a factual response to the aggressive *Pan-Slavism* in Russian foreign policy towards Austria-Hungary [2, p. 584; 3, p. 158; 4, p. 3, 25]. As John Strachey and William Thomas Arnold predicted, Russia would become “*a monstrous danger of the future*” but at the same time, it was a real “*Colossus with feet of clay*,” the Russian peril would be illuminated by means of the formation of the buffer of new states such as *Poland*, *Ruthenia*, and *Greater Romania*. Thus, the war between Germany and Russia was imminent [5, p. X, 26, 29, 68, 71–72].

During the First World War, in order to prevent Russian aspirations in the Balkans and Asia Minor and minimise Russian influence in the Black Sea region Germany aimed to separate Russia from Europe and to return Russia to the pre-Petrine borders of the Grand Duchy of Moscow through the establishment of the strip of buffer states between Germany and Russia (Lithuania, Poland, and Ukraine) where Ukraine would play a key role. In 1915, Paul von Rohrbach wrote that according to the interests of European security, the Russian Empire must be broken up into several territories to reduce the “*Russian Menace*” to attack Central Europe. He supposed that

due to the separation of the Western region, *“the Russian Menace will be reduced, but not eliminated”*, but the separation of Ukraine *“will ensure a stable state and balance in Eastern Europe”* [6, л. 40]. Besides that 20 November 1914, the Austrian government declared that Austria-Hungary’s aim in the war was to liberate the Ukrainian people from Moscow yoke and establish an independent Ukraine [7, c. 53–54]. Presumably, such a step would weaken Russia’s influence in the Black Sea. Moreover, as Johannes Haller believed that by means of the secession of Ukraine and Bessarabia Russia lost the outlet to the Black Sea, and consequently, *“it would cease to be a great European power and again become what it was before Peter the Great, when Leibniz could put it on a par with Persia and Abyssinia”* [8, c. 53]. On 11 August 1914, the State Secretary of the German Foreign Office Gottlieb von Jagow wrote to the German Ambassador in Vienna Count Heinrich von Tschirschky on the geopolitical significance of Ukraine the following: *“it is a way to relieve the pressure of the Russian colossus on Europe and to force back Russia as far east as possible... it is a possibility for Romania to obtain Bessarabia later, which is only feasible if an intermediate state between Romania and Russia appears”* [9, c. 423].

The downfall of the Russian Empire gave the opportunity for self-determination of nations, but the Bolshevik coup d’état in Petrograd and the following spread of Bolshevism in Russia or the so-called *“Triumphal March of Soviet Power”* at the end of 1917 became a new challenge to the World Order. The Bolshevik government declared course to the World Revolution even by means of the so-called export of revolution, liquidation of private property and church, and substitute of the nation-state with the class state or the so-called dictatorship of the proletariat. The first states subjected to the Bolshevik invasion were those where the Russian troops were deployed, first of all, Ukraine and Romania. For example, Leon Trotsky declared Romania as a *“territory of the Russian Revolution”* [10, c. 66–67; 11, c. 20]. As Queen Mary stressed: *“Bolshevism is the greatest threat nowadays”* [12, p. 345; 13, c. 190–191]. However, the Bolshevik attempt to overthrow the monarchy and establish Soviet power in Romania failed in December 1917 because the Romanian army maintained high morale and loyalty to the throne, preventing the Bolsheviks from capturing Iași, and managed to disarm the Bolsheviks’ troops. Furthermore, during the second half of January – early February 1918, the Romanian army liberated Bessarabia from Bolshevism [14, p. 36; 15, p. 109; 16, p. 126; 17, p. 272–273; 18, c. 99–100]. However, such a military success was achieved by weakening the front against the

Central Powers and cost Romania the unprofitable Bucharest Peace Treaty signed twice on 7 March and 7 May 1918 but not ratified by the King of Romania Ferdinand I. According to the Bucharest Peace Treaty, Romania ceded Dobruja but gained Bessarabia as territorial compensation [18, c. 111–112, 114, 155, 177, 212–213]. In addition, Romania had to allow the troops of Austria-Hungary to advance towards Ukraine through Moldova [19, p. 5–28].

It should be noted that it was Romania that was the first state which halted the spread of Bolshevism or the so-called World Revolution. In Bessarabia, there was a clash between the Bolshevik export of revolution, on the one hand, and the export of counter-revolution and national unification, on the other hand. On 9 April 1918, Sfatul Țării proclaimed the unification of Bessarabia and Romania, which was ratified on 17 April 1918 by King Ferdinand I and then on 20 December 1919 by a new parliament elected from all regions of united Romania.

In Ukraine, the Bolshevik's full-scale military aggression began on 12 January 1918, though the puppet People's Secretariat of the Soviet UNR, artificially created by the Bolsheviks, officially declared war on the Ukrainian People's Republic on 17 January 1918 [20, c. 102–103, 105]. Unfortunately, the socialist government of the Ukrainian People's Republic failed to establish an effective armed forces order to resist the Bolshevik invasion. As a result, the Ukrainian delegation at Brest-Litovsk urgently signed the peace treaty with the Central Powers and requested military aid from Germany and Austria-Hungary against the Bolsheviks. Germany's troops started the offensive on 18 February 1918 and on 2 March 1918 they entered Kiev. This rapid advance of German troops in Ukraine, almost like a "ceremonial march," forced the Soviet government to sign the peace treaty in Brest-Litovsk on German terms on 3 March 1918. According to Article 6 of the agreement, Soviet Russia without delay had to conclude peace with Ukraine and evacuate Ukrainian territory. Whereas Germany recognized Ukraine within the boundaries of the 3rd Universal of the Central Rada of 7(20) November 1917, the Bolsheviks unexpectedly declared that the territory of Ukraine was defined by the Provisional Instruction of the Provisional Government to the General Secretariat of 4(17) August 1917, and created artificial puppet so-called Soviet republics of Southern Russia (Odessa, Donetsk-Krivoy Rog, and Taurida) [21, л. 1; 22, л. 63; 23, л. 25–28; 24, л. 137] in order to cut off Ukraine from the Black Sea, but this did not stop the advance of German and Austro-Hungarian forces in early May 1918 the entire territory of Ukraine was liberated from the Bolshevik gangs and the socialist

government was replaced by General Pavlo Skoropadsky coup d'état of 29 April 1918 and as a result, the Ukrainian State was proclaimed and private property restored. Thus, the counter-revolution was brought into Ukraine by the German and Austrian-Hungarian troops.

The Brest-Litovsk system of International Relations [25, p. 547]

The German troops also occupied the Crimea but instead of restoring the Crimean Khanate annexed by the Russian Empire in 1787 and providing the opportunity for the self-determination of the Crimean people as demanded by the Majlis, Germany established the government of General Süleyman bey Sulkeviç (Maciej Sulkiwicz).

Having been liberated from the Bolsheviks by its own forces, the Almighty Don Host declared independence and awaited international recognition from Germany, but was formally recognised only by the Ukrainian State in Europe (and curiously enough also by Uruguay in the World). The Almighty Don Host, the Kuban People's Republic, the Terek Cossack Host, and the Astrakhan Cossack Host established the South-Eastern Union of Cossack Hosts, Caucasian Highlanders, and Free Peoples

of the Steppe, that separated Soviet Russia from the Black Sea and the Caspian Sea [26, с. 468].

Thus, as shown on the map above, the conservative and unipolar Brest-Litovsk system of international relations with Germany as the only centre of power was established and Soviet Russia completely lost access to the Black Sea, but at the same time, the defeat of Germany in the First World War automatically led to the collapse of this system.

Sources and Literature:

1. Huntington S. *The Clash of Civilizations*. London: Touchstone books, 1996.
2. Usher R. Austro-German Relations Since 1866. *American Historical Review*. 1918. Vol. 23. No 3. P. 577–595.
3. Kissinger H. *Diplomacy*. New York; London; Toronto; Sydney; Tokyo; Singapore : Simon & Schuster, 1994.
4. *The Secret Treaties of Austria-Hungary, 1879–1914* / ed. by A. Pribram & A. Coolidge. Cambridge: Harvard University Press; London: Humphrey Milford Oxford University Press, 1920.
5. St. Loe Strachey J., Arnold W. *German Ambitions as They Affect Britain and the United States of America*. London: Smith, Elder & Co., 1903.
6. Архив внешней политики Российской империи (АВПРИ). Ф. Особый Политический Отдел. Оп. 474. Д. 36.
7. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття. Київ : Український письменник, 1993.
8. Туполев Б. Россия в военных планах Германии. *Первая мировая война: пролог XX века* / отв. ред. В. Мальков. Москва: Наука, 1998. С. 49–53.
9. Греков Б. Национальный аспект внешней политики Германии в годы Первой Мировой войны (Лига нерусских народов России). *Первая мировая война: пролог XX века* / отв. ред. В. Мальков. Москва: Наука, 1998. С.
10. *Документы внешней политики СССР* / ред. А. Громыко, В. Хвостов и др. Т. 1. Москва : Политиздат, 1957.
11. *История Румынии 1918–1970* / ред. Н. Лебедев. Москва : Наука, 1971.
12. *România în Primul Război Mondial*. București, 1979.
13. *Очерки политической истории Румынии (1859–1944)* / ред. Н. Лебедев. Кишинёв : Штиница, 1985.
14. Mitrasca M. *Moldova: A Romanian Province under Russian Rule. Diplomatic History from the Archives of the Great Powers*. New York : Algora Publishing, 2002.
15. Stanescu M. *Armata română și unirea Basarabiei și Bucovinei cu România, 1917–1919*. Constanța : Ex Ponto, 1999.
16. Preda D., Prodan C. *Romania in WWI. A Concise History*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2012.
17. Torrey G. *The Romanian Battlefield in World War I*. Lawrence : The University Press of Kansas, 2011.
18. Нотович Ф. *Бухарестский мир 1918 г.* Москва : Соцэкиздат, 1959.

19. United States, Department of State, Texts of the Roumanian "Peace". Washington, DC: United States Government Printing Office, 1918.
20. Тинченко Я. Українсько-більшовицька війна (грудень 1917 – березень 1918 рр.). Львів, 1996.
21. Государственный архив Российской Федерации (ГАРФ). Ф. Р-130. Оп. 2. Д. 530.
22. ГАРФ. Ф. Р-130. Оп. 2. Д. 572.
23. ГАРФ. Ф. Р-130. Оп. 2. Д. 585.
24. ГАРФ. Ф. Р-130. Оп. 2. Д. 1114.
25. Fischer F. Germany's Aims in the First World War. New York : Norton Company, 1967.
26. Уткин А. Первая мировая война. Москва : Алгоритм, 2001.

УДК 340.15:93:37.09

ORCID: 0000-0003-2549-429X

**ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ЯК ГАРАНТІЯ ФОРМУВАННЯ
ВИСОКОПРОФЕСІЙНОЇ АДВОКАТУРИ В РЕАЛІЯХ
СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА:
ВІД СТАРОДАВНЬОГО РИМУ ДО СУЧАСНОЇ
УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ М. ОДЕСИ:
ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ**

О.М. БОРЩЕВСЬКА,

канд. юрид. наук, доц.,

Одеський національний морський університет

(Україна)

Дослідження присвячене проблемам фундаментальної юридичної освіти як гарантії формування високопрофесійної адвокатури у форматі історично-правового аналізу, а також у реаліях сучасного громадянського суспільства, зокрема, на прикладі м. Одеси. Проблематика цього питання обумовлена тим, що адвокат має бути носієм високої професійної культури, яка проявляється у його професійній компетентності, опосередкованій його професійною освітою. За допомогою наукових методів історико-правового та порівняльного аналізу у роботі проведено дослідження освітнього вектора підготовки